

ZÁKLADNÍ PILÍŘE PREVENCE PROBLÉMOVÉHO CHOVÁNÍ – ÚROVEŇ 1

Základem preventivních opatření je bezpečné a přehledné uspořádání tříd i dalších prostor školy, vytvoření jednotných postupů pro různé činnosti, přechody mezi činnostmi nebo prostředími školy a stanovení očekávaného chování žáků.

- **Prostory školy a třídy**
 - Prostředí školy je uzpůsobeno tak, aby podporovalo pozitivní chování žáků.
- **Postupy**
 - Ve škole jsou zavedeny rutinní postupy, které se žáci učí.
- **Očekávání chování**
 - Ve škole je jednotně definováno a vizualizováno 3 až 5 očekávání v chování, kterým žáci učíme.

1. UZPŮSOBNÍ FYZICKÉHO PROSTŘEDÍ ŠKOLY

Lavice ve třídách uspořádáme tak, aby odpovídaly nejčastěji používanému způsobu výuky (malé skupiny, frontální výuka, centra aktivit), v případě potřeby měníme uspořádání lavic tak, aby odpovídalo používané organizaci nebo metodě výuky (např. kooperativní učení).

Nábytek by měl být vždy rozmístěn tak, aby **umožňoval snadný a plynulý pohyb učitele i žáků** (nejsou např. vhodné spojené řady lavic, protože omezují pohyb učitele i žáků, pokud žák potřebuje projít do uličky, musí obejít více žáků

v řadě, možnost zranění nebo konfliktu se tak násobí, učitel se nemůže efektivně přiblížit ke všem žákům ve třídě).

- Materiály používané ve výuce (pracovní listy, tabulky, přehledy atd.) by měly být **přehledně strukturované, uspořádané a pro všechny žáky snadno dostupné** (materiály v přihrádkách, pořadačích nebo šanonech označených nápisem i obrázkem nebo piktogramem k usnadnění orientace).
- **Všichni žáci mají k dispozici materiály, které podporují osvojení klíčového učiva a učebních strategií** (přehledy učiva, vzorečky, kroky pro realizaci složitějších úloh či psaného projevu aj.). Podpůrné pomůcky je třeba mít v dostatečném množství k zapůjčení, uchováváme je opět v dobře označených a snadno dostupných policích nebo pořadačích.
- Ve třídě jsou **k dispozici psací a výtvarné pomůcky k zapůjčení** (tužky, pera, pravítka, úhloměry, kružítko, nůžky...). Žáci si je v případě potřeby mohou zapůjčit.
- **V prostředí třídy vyznačíme místa využívaná k určitým činnostem** (např. kruh na koberci pro komunikační kruh nebo další činnosti realizované v kruhovém uspořádání, místo pro relaxaci apod.)

- **Základní pravidla pro uspořádání nábytku ve třídě – VŠICHNI ŽÁCI MUSEJÍ BÝT VIDĚT, ZASEDACÍ POŘÁDEK VE TŘÍDĚ URČUJE UČITEL**

2. STANOVENÍ RUTINNÍCH POSTUPŮ

Zavedení rutinních postupů zvyšuje předvídatelnost a jednotnost v přístupu učitelů. Poskytují žákům pocit jistoty a bezpečí a snižují pravděpodobnost problémového chování, jehož příčinou je to, že žák „neví, co se sebou“. Postupy, stanovujeme pro žáky (např. ranní příchod do školy, přesun z šatny do třídy) i pro sebe (poskytování zpětné vazby, zadávání činností žákům, komunikace s rodiči apod.). **Klíčové je, aby stanovené postupy dodržovali žáci i učitelé.**

Postupy ve vztahu k žákům stanovujeme např. pro

- Příchod do školy a začátek výuky
- Přesuny mezi učebnami
- Pobyt v odborných učebnách
- Osobní potřeby žáků (např. návštěva toalety, zapůjčení pomůcek)
- Práci ve skupině a individuální práci žáků
- Zvláštní události (návštěva divadla, školní projektový den)
- Používání materiálů a vybavení třídy
- Domácí úkoly
- Osobní majetek žáků (např. mobilní telefony)

Postup rozdělíme do jednotlivých kroků, pro které definujeme jednoduchý pokyn.

Příklady

Příchod do školy – 1. stupeň

1. Jdi do šatny
2. Přezuj se
3. Boty a oblečení uklid' na své místo
4. Jdi do třídy, až řekne dospělý

Příchod do třídy 1. stupeň

1. Jdi na své místo
2. Podívej se na rozvrh
3. Na lavici si připrav učebnici, sešit a pomůcky na 1. hodinu
4. Pokud jsi měl domácí úkol, polož ho na lavici

Seřazení k odchodu ze třídy – 1. stupeň

1. Počkej na signál
2. Stoupni si
3. Zvedni/zastrč židli
4. Postav se do řady

Půjčování pomůcek

1. Nos si vlastní pomůcky, které potřebuješ ve výuce
2. Když zapomeneš, půjči si pomůcku ze skříně ve třídě
3. S pomůckou zacházej opatrně
4. Nepoškozenou pomůcku vrať na místo ve skříni
5. Rozbitou pomůcku odevzdej učiteli

TIP

*Ve školách, kde uplatňují PBIS, se osvědčuje zadání jednoduchého „rozehřívacího úkolu“ na dobu, před zahájením výuky. Může to být jednoduché opakování konkrétního učiva, vyhledání nějaké informace v textu nebo něco, co se týká žáků (Napiš tři věci, které budeš dělat po škole; Kde bys hledal/a ve škole pomoc, kdybys jí potřeboval/a, uveď příklady tří situací...). Splnění rozehřívacího úkolu je součástí rutinního postupu. Zadání je napsáno na tabuli nebo nástěnce, žáci si jej přečtou a jdou do lavice vypracovat a následně úkol odevzdávají na určené místo. Učitel s žáky krátce projde správné řešení nebo přečte několik odpovědí žáků a přechází k samotné výuce. **Smyslem úkolu je zaměstnat žáky v době před zahájením výuky a naladit je na výuku.** Opatření je snadné zavést na prvním stupni. Na druhém je vhodné v něm pokračovat, zde je nutná spolupráce mezi učiteli (min. dohoda na tom, jaké úkoly budou žákům jednotlivé dny předkládány). Výzkumy ukazují, že zavedení rozehřívacích úkolů snižuje výskyt konfliktů mezi žáky v době před zahájením výuky a zlepšuje jejich zapojení v první hodině výuky.*

Postupy vizualizujeme, jednotlivé kroky opatříme obrázkem, symbolem nebo piktogramem.

Postupy umístíme tak, aby je žáci viděli (v prostředí, kterých se pokyn týká).

Příchod do školy – 1. stupeň

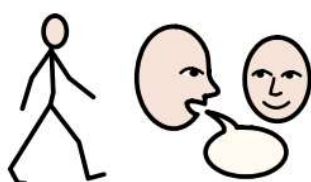
1. Jdi do šatny

2. Přezuj se

3. Boty a oblečení uklid' na své místo

4. Jdi do třídy, až řekne dospělý

Postupy žáky učíme - Postup žákům **názorně předvedeme**, názorně jim předvedeme i to, jak **dodržení postupu nevypadá**, necháváme žáky **správný postup předvést**.

Postupy trénujeme, za dodržování postupů **žáky oceňujeme** pochvalou, bodovým systémem apod.

V průběhu času **postupy připomínáme** (žáci je opětovně modelují, modelují nedodržení postupu apod.).

3. URČENÍ OČEKÁVANÉHO CHOVÁNÍ VE ŠKOLE

Klíčovým opatřením úrovně 1 je **definování očekávaného chování ve škole**. Na základě konsenzu pedagogů, vedení školy i žáků **definujeme 3 až 5 pozitivně formulovaných pravidel chování**, jejichž prostřednictvím žákům sdělujeme, co mají dělat, nikoliv to, co dělat nemají.

PBIS však staví na tom, že žáky ve škole systematicky podporujeme v tom, aby skutečně **VĚDĚLI**, kdy, kde a jak se konkrétně chovat. **Očekávání definujeme heslovitě a tak, aby byla uplatnitelná všude ve škole**. Tam, kde je to možné a vhodné, propojíme očekávané chování s rutinními postupy.

Příklady očekávaného chování:

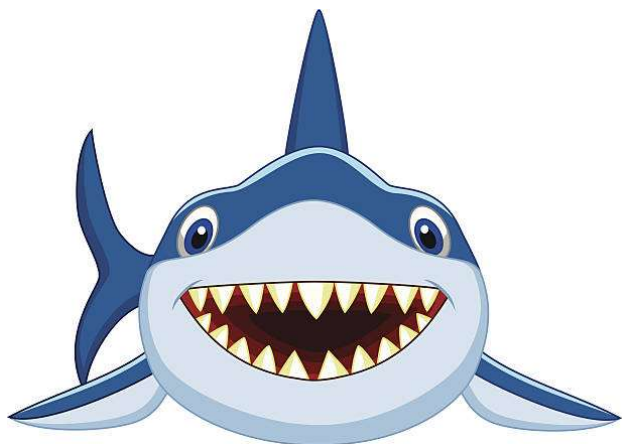
- respekt, bezpečí, zodpovědnost
- chovat se bezpečně, respektovat sebe i druhé, být dochvilný
- být zodpovědný, být kamarád, řídit se pravidly

Používáme vizualizaci pravidel všude ve škole - obrázky, piktogramy atd. Vhodné je také propojení očekávaného chování s maskotem nebo znakem školy. Pro usnadnění zapamatování využíváme vedle vizualizace i mnemotechnické pomůcky.

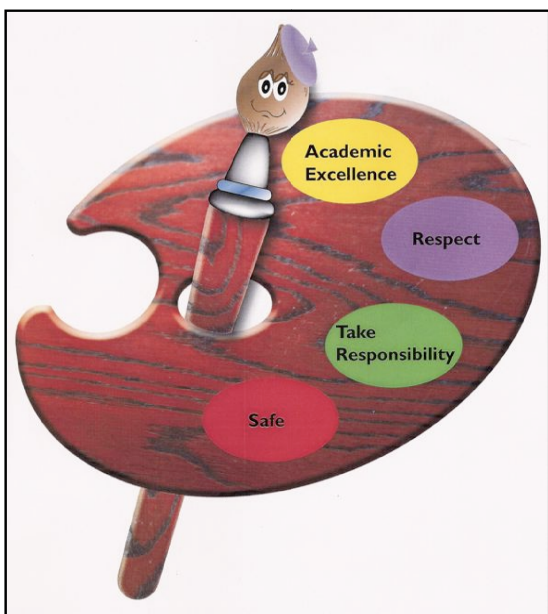
Z -Zodpovědnost

U - Úcta

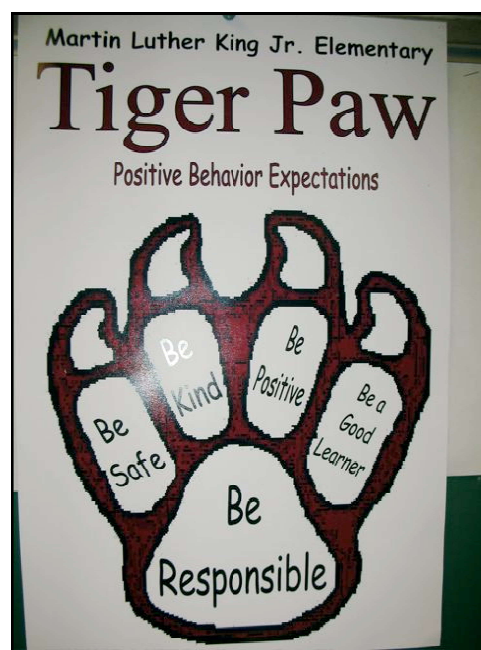
B - Bezpečí

Woodward Elementary (Dr. Steve Goodman)

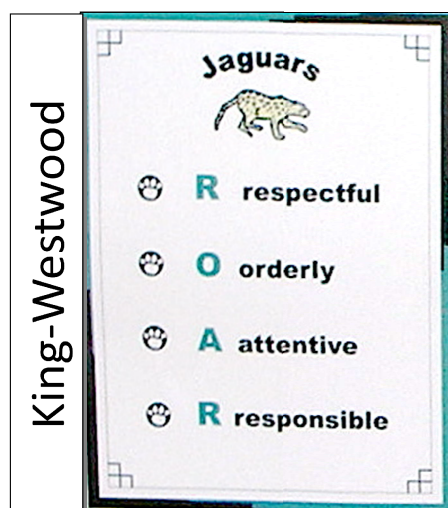
Woods Lake Elementary

Martin Luther King Junior Elementary (Dr. Steve Goodman)

Edison Science Academy (Dr. Steve Goodman)

King-Westwood Junior High School (Dr. Steve Goodman)

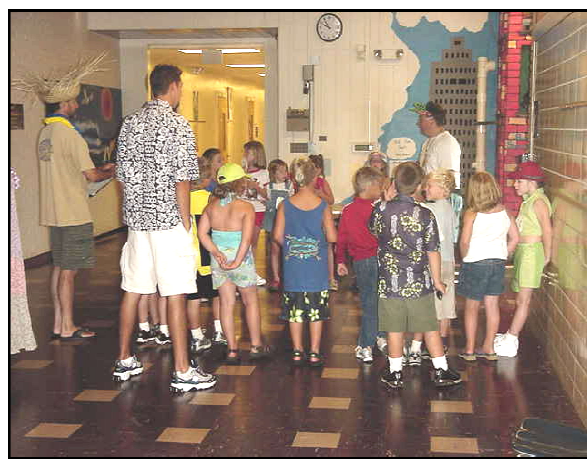
Definováním klíčových pravidel chování to ale nekončí, ale naopak začíná. **Zásadní pozornost je v PBIS věnována tomu, aby žáci věděli, jak konkrétně uplatnění očekávaného chování vypadá v různých prostředích školy – ve třídě, na chodbě, v jídelně, na záchodech...**

Připravíme jednoznačné definice očekávaného chování v konkrétním prostředí.

Prostředí ⇒ Očekávané chování ⇓	Chodba
Bezpečí	<ul style="list-style-type: none"> • Chodit • Držet se vpravo • Nechat druhé projít
Respekt	<ul style="list-style-type: none"> • Mluvit tiše • Podržet dveře pro člověka za sebou
Zodpovědnost	<ul style="list-style-type: none"> • Udržovat pořádek • Udržovat šatní skříňky zavřené • Jít přímo tam, kam mám

Konkretizovaná očekávání žáky učíme **přímo v daném prostředí - názorně jim je předvedeme**. Názorně předvedeme i to, **jak očekávané chování obvykle nevypadá**, necháváme žáky **očekávané chování předvést**.

Očekávané chování učíme vždy na začátku školního roku v prvním týdnu výuky. Vhodný je např. projektový den věnovaný očekávanému chování. V určených prostředích školy vytvoříme stanoviště, kde jsou učitelé předvádějící očekávané chování, žáci tato stanoviště ve skupinách obcházejí a očekávané chování za pomoci učitelů modelují.

Nácvik očekávaného chování na chodbě a na cestě k a od autobusové zastávky na Beach Elementary (Dr. Steve Goodman)

V průběhu školního roku **očekávané chování připomínáme**, vždy první pondělí v měsíci a po skončení vícedenních prázdnin (vánočních, jarních).

Očekávané chování připomínáme např. tematickou aktivitou ve výuce. Může se jednat o zpracování očekávání ve výtvarné výchově nebo napsání slohové práce či básničky na téma očekávaného chování. Lze využít i vědomostní hry typu riskuj nebo AZ-kvíz obsahující otázky zaměřené na očekávání.

Soutěž ve výzdobě dveří na téma očekávaného chování (Dr. Steve Goodman)

Za **projevování očekávaného chování** žáky cíleně **oceňujeme** pochvalou, bodovým systémem apod.